

بسم الله الرحمن الرحيم

«راهکارهای تربیتی والدین برای حل تعارضات نسلی زیست رسانه‌ای»

استاد راهنما:

اکرم جعفری^۱

نویسندگان:

حمیده مسحنه^۲

فاطمه نعمت زاده^۳

^۱ - استادروش تحقیق ، سطح سوم، حوزه علمیه نجمه خاتون (سلام الله علیها)، صفی آباد jaafary.a66@gmail.com

^۲ - طلبه سطح دو حوزه علمیه نجمه خاتون (سلام الله علیه)، صفی آباد، آدرس جیمیل alirezaehsani1401@gmail.com

^۳ - طلبه سطح دو حوزه علمیه نجمه خاتون (سلام الله علیه)، صفی آباد، آدرس جیمیل Fatmhnmt39@gmail.com

چکیده

با گسترش فناوری‌های دیجیتال و رسانه‌های نوین، نسل جدید که همان نسل زیست رسانه‌ای می‌باشد در محیطی پر از محرک‌های رسانه‌ای رشد می‌کند که با تجربیات والدین خود تفاوت اساسی دارد. این تفاوت منجر به تعارضات ارتباطی، تربیتی و حتی فرهنگی بین والدین و فرزندان شده است. محقق این تحقیق را به روش توصیفی و با هدف «شناخت راهکارهای تربیتی والدین برای کاهش تعارضات نسلی زیست رسانه‌ای» انجام داده است. روش جمع‌آوری مطالب در آن به صورت کتابخانه‌ای می‌باشد. محقق در این تحقیق ابتدا مفهوم‌شناسی را بیان کرده و در ادامه راهکارهای تربیتی والدین برای کاهش تعارضات نسلی زیست رسانه‌ای پرداخته و به این نتایج دست یافته است. روش‌های آموزشی عبارتند از: ۱- ارائه مطالب آموزشی مناسب، ۲- ایجاد محیط امن و حمایتی. روش‌های گفتاری عبارتند از: ۱- برقراری ارتباط موثر، ۲- گوش دادن فعال. روش‌های رفتاری عبارتند از: ۱- تقویت مهارت‌های اجتماعی، ۲- الگوسازی.

واژگان کلیدی: تربیت، تربیت فرزندان، زیست رسانه‌ای، والدین.

مقدمه

ارتباطات اجتماعی هر جامعه، برگرفته از ارزش‌های حاکم بر جامعه و نحوه تعامل و جامعه‌پذیری افراد آن جامعه است. با گسترش فناوری‌های نوین و رسانه‌ای، جوانان و نوجوانان به منابع اطلاعاتی و فرهنگی جدیدی دسترسی پیدا کرده‌اند که ممکن است با ارزش‌ها و باورهای والدین در تضاد باشد. تعارضات نسلی در عصر حاضر بویژه در زمینه زیست رسانه‌ای به یکی از چالش‌های عمده خانواده‌ها تبدیل شده است. این مسئله باعث بروز تنش‌ها و تعارضات در روابط والدین و فرزندان می‌شود که می‌تواند به مشکلات روانی و اجتماعی منجر گردد. با توجه به اینکه والدین با شناخت راهکارهای تربیتی مناسب می‌توانند به کاهش تعارضات نسلی کمک کرده و زمینه ارتباط بهتر و موفق‌تری را با نسل زیست رسانه‌ای برقرار نمایند، محقق در این پژوهش درصدد است تا با بیان راهکارهای تربیتی، شکاف نسلی بین فرزند و والدین را کاهش داده و ارتباط موثرتری برقرار کند.

هدف اصلی این پژوهش، شناخت «راهکارهای تربیتی والدین برای کاهش تعارضات نسلی زیست رسانه‌ای» است. حال سؤال اساسی که در اینجا مطرح می‌شود این است که: راهکارهای تربیتی والدین برای کاهش تعارضات نسلی زیست رسانه‌ای چیست؟

در زمینه راهکارهای تربیتی والدین برای کاهش تعارضات نسلی زیست رسانه‌ای کتاب‌هایی نوشته شده است از جمله: کتاب «فرزندت را فالو کن» نوشته سلمان هاشمیان که نویسنده به مهارت‌های فرزندپروری در عصر رسانه می‌پردازد (هاشمیان، بی‌تا). همچنین کتاب «بوی ماه مهر» نوشته افسانه رحیمی که نویسنده به مهارت‌های همراهی والدین با فرزندان پیش‌دبستانی و دبستانی می‌پردازد و همچنین آموزش‌های کاربردی برای والدین را بیان می‌نماید تا با ارائه آگاهی و دانش، شناخت فرزندان و مراحل تحول و رشد آن‌ها و نیازهایشان، بهترین هدف‌گذاری را برای پیشگیری و درمان فرزندان در نظر بگیرند (رحیمی، بی‌تا). همچنین مقاله «تربیت رسانه‌ای در عصر اطلاعات و چالش‌های پیش‌روی آن» از آقای سید محمد فاطمی که نویسنده در بخشی از مقاله به روش‌های تربیتی فراموش‌شده مفید در عصر فناوری و اطلاعات می‌پردازد و همچنین راهکارهای موفق و تأثیرگذار در تربیت خانوادگی و روش‌های هدایت درست تربیت رسانه‌ای را در عصر فناوری و اطلاعات بیان می‌کند (فاطمی، بی‌تا).

محقق در این قسمت از مقاله به معنای لغوی و اصطلاحی کلیدواژه‌های مقاله می‌پردازد.

راهکار: راهکار در لغت به معنای راه‌حل، شیوه انجام کار است (دهخدا، ۱۳۹۰، ج ۱، ص ۱۴۴۴).

راهکار تربیتی: از آنجایی که راهکار در لغت مترادف روش است، محقق در این تحقیق تعریف روش‌های تربیتی را بیان می‌کند. روش‌های تربیتی مجموعه‌ای از روش‌هایی است که به‌طور مستقیم و غیرمستقیم می‌تواند در تربیت انسان و پرورش استعدادها و فعلیت‌بخشی به قوای بشر در جهت دستیابی به کمالات بایسته و شایسته‌اش موثر باشد (حسینی، ۱۴۰۱).

والدین: مراد از والدین، پدر و مادر است (دهخدا، ۱۳۹۰، ج ۲، ص ۳۱۱۸).

تعارضات نسلی: اختلاف نظر بین یک نسل و نسل دیگر در مورد باورها، سیاست یا ارزش‌هاست (Dictionary.com, 2019). وقتی منابع مختلفی که به نسل‌ها هویت می‌بخشد یکدیگر را تقویت نکنند و موجب پیوستگی نسلی نشوند، زمینه برای ظهور و بروز تعارض نسلی فراهم می‌شود، به‌گونه‌ای که اعضای جامعه وضعیت هویت خود را در نفی و تعارض با گذشتگان خود می‌یابند. تعارض میان نسل‌ها زمانی روی می‌دهد که تحولات روشنایی در جامعه ایجاد شود. منظور از تحولات روشنایی، تحولات اجتماعی، سیاسی، در مقابل تحولات فکری است (نصرآبادی و همکاران، ۱۳۹۳، ص ۹).

زیست رسانه‌ای: به‌معنای زندگی در فضایی است که بواسطه فناوری‌های دیجیتال و اینترنت شکل گرفته و پدران تعاملات اجتماعی، فعالیت‌ها و تجربیات بشری به شدت تحت تأثیر بسترهای مجازی و رسانه‌ها قرار گرفته‌اند (زندگی پلاس، ۱۴۰۳). زیست رسانه‌ای مداوم و پیوسته با مخاطب خود در تعامل هستند، استوری‌های روزانه از مسائل روز و جرقه‌های ذهنی حرف می‌زنند و اگر برگی از کتابی خوانده باشند، ورزش‌های جمعی را برای مخاطب هم‌رو می‌کنند. آن‌هایی که زیست رسانه‌ای دارند تلاش می‌کنند همانی باشند که در رسانه نشان می‌دهند. در مهمانی‌ها، هنگام خرید کردن، در خانه و خانواده و در میان دوستان و رفیقان، سعی می‌کنند متفاوت از آنچه مقابل دوربین هستند نباشند (عصر ایران، ۱۴۰۳).

راهکارهای تربیتی والدین برای کاهش تعارضات نسلی زیست رسانه‌ای

برخی از راهکارهای تربیتی والدین برای کاهش تعارضات نسلی زیست رسانه‌ای عبارتند از :

الف - روش‌های آموزشی

1. ارائه مطالب آموزشی مناسب

شرکت در دوره‌های آموزشی یا استفاده از مشاوره‌های تخصصی می‌تواند به والدین کمک کند که راهکار تربیتی ارائه دهند. این منابع می‌تواند شامل کتاب‌ها، وبینارها و مشاوره‌های روانشناسی باشد (ویکی روان، ۱۴۰۳). مشاوره خانواده اولین قدم مهم برای حل تعارضات نسلی در خانه است. این نوع مشاوره به اعضای خانواده کمک می‌کند تا با شناخت بهتر از مشکلات و اختلافات، ارتباطات خود را تقویت کرده و زمینه را برای درک متقابل فراهم کنند. در بسیاری از خانواده‌ها، اختلافات میان نسل‌ها به دلیل تفاوت‌های ارزشی، فرهنگی و تکنولوژیکی بروز می‌کند. والدین ممکن است به دلیل تربیت سنتی خود، از پیشرفت‌های جدید یا انتخاب شغلی و رفتاری فرزندان خود ناراضی باشند. از سوی دیگر، جوان‌ترها ممکن است احساس کنند که دیدگاه‌های قدیمی مانع از رشد و استقلال آن‌ها می‌شود. در چنین شرایطی مشاوره خانواده می‌تواند به عنوان یک فضای امن برای گفتگوها و درک بیشتر این تفاوت‌ها عمل کند و راه‌حل‌های موثری برای حل مشکلات ارائه دهد (موسوی، ۱۴۰۳). منابع درمانی حرفه‌ای می‌توانند محیط‌های ساختارمندی را ایجاد کنند که در آن خانواده‌ها قادر به کاوش دینامیک‌های خود و پرورش درک باشند. مشاوره با یک درمانگر خانواده می‌تواند مسائل زیرزمینی را آشکار کرده و مسیرهایی برای حل و فصل مسائل، از جمله مشکلات ارتباطی یا درگیری‌های عاطفی که ممکن است بوجود آمده باشد را باز کند (آی وی اس آی، ۱۴۰۴).

بنابراین با ارائه مطالب آموزشی مناسب که یکی از آن‌ها مشاوره است، والدین می‌آموزند که چگونه به صورت موثرتر با فرزندان ارتباط برقرار کنند و با کاهش تنش‌ها و ایجاد فضای مناسب به حل تعارضات نسلی در دراز مدت کمک کنند .

2. ایجاد محیط امن و حمایتی

ایجاد محیط امن، حمایت‌گر و پذیرنده، جایی است که کودکان احساس کنند می‌توانند بدون ترس از اشتباه یا قضاوت آزادانه ابراز وجود کنند، بسیار مهم است. این محیط باعث می‌شود که آن‌ها بدون نگرانی از واکنش‌های منفی، اعتماد به نفس و خودباوری بیشتری پیدا کنند (آلند اینوست، ۱۴۰۴). تفاوت‌های نسلی می‌تواند فرصتی

مهارت‌های اجتماعی را فرا می‌گیرند. الگوبرداری و تقلید از والدین، معلمان و همسالان نزدیک، به کودکان امکان می‌دهد، الگوهای صحیح رفتاری را دریافت کند (تیم تولید محتوای سلام آگاهی، ۱۴۰۴). رفتار آنلاین والدین تأثیر زیادی بر کودکان دارد. اگر والدین از فناوری به شیوه‌ای مسئولانه و سازنده استفاده کنند، کودکان نیز از آن الگو خواهند گرفت (تیم محتوا، ۱۴۰۳)

نتیجه‌گیری

عنوان این مقاله «راهکارهای تربیتی والدین برای کاهش تعارضات نسلی زیست رسانه‌ای» است. در عصر تکنولوژی تربیت فرزند دیگر محدود به روش‌های سنتی نیست و نیازمند یادگیری مهارت‌های جدید است. ارتباط صحیح با تکنولوژی می‌تواند فرصتی برای رشد و پیشرفت فرزندان باشد. محقق در این تحقیق به نتایج زیر دست یافته است :

یافته‌های پژوهش در رابطه با اهداف

الف) روش‌های آموزشی

۱. **ارائه مطالب آموزشی مناسب:** شرکت در دوره‌های آموزشی یا مشاوره‌های تخصصی، وبینارها، کتاب‌ها یک فضای امن برای گفت‌وگو و درک بیشتر تفاوت‌ها را بیان نموده و همچنین راهکارهای مؤثری برای تعارضات نسلی زیست رسانه‌ای به والدین ارائه می‌دهند. این نوع مطالب، به اعضای خانواده کمک می‌کنند تا به شناخت بهتر و درک بیشتر و ایجاد فضای مناسب به تعارضات نسلی زیست رسانه‌ای در دراز مدت کمک کند .
۲. **ایجاد محیط امن و حمایتی:** ایجاد محیط امن و حمایت‌گر و پذیرنده جایی است که کودکان احساسی می‌کنند می‌توانند بدون ترس از اشتباه یا قضاوت، آزادانه ابراز وجود کنند. در چنین محیطی فرزندان بدون نگرانی از واکنش‌های منفی، اعتمادبه‌نفس و خودباوری بیشتری پیدا می‌کنند و همین احساس امنیت، کافی‌بودن و ارزشمندی را برای آن‌ها بدنبال خواهد داشت.

ب) روش‌های گفتاری

۱. **برقراری ارتباط موثر:** بسیاری از تعارضات نسلی بدلیل سوء تفاهمات یا عدم توانایی در بیان احساسات و نیازها بوجود می‌آید. یکی از تکنیک‌های برقراری ارتباط موثر، درک و همدلی است که در این صورت اعضای خانواده، نقاط مشترک خود را پیدا می‌کنند و درک عمیق‌تری از دیدگاه‌ها و حالات عاطفی مختلف نسبت به هم پیدا می‌کنند. و از آنجایی که والدین نقش راهنما و پشتیبان را ایفا می‌کنند، به فرزند خود اجازه می‌دهند که خود را در این دنیای پیچیده پیدا کند و تصمیمات آگاهانه‌تری را بگیرد و از فرصت‌های این دنیای جدید نیز بهره‌برداری کند در عین حال ارتباطات انسانی و ارزشی خود را حفظ کند.

۲. **گوش دادن فعال:** والدین می‌توانند با اختصاص زمان‌های مشخص در روز برای گفت‌وگو با فرزندان، این مهارت را تقویت کنند. والدین باید به دقت مشکلات و احساسات فرزندان خود در عصر زیست رسانه‌ای گوش دهند حتی اگر این مشکلات جزئی باشند. همین گوش دادن نشان‌دهنده احساس ارزشمندی و مورد توجه بودن به تربیت فرزند در این برهه از زمان است.

ج) روش‌های رفتاری

۱. **تقویت مهارت‌های اجتماعی:** از آنجایی که فرزندان در دنیای دیجیتال یا همان عصر زیست رسانه‌ای ممکن است ارتباطات اجتماعی کمتری با همسالان خود در دنیای واقعی داشته باشند، والدین می‌توانند فرزندان خود را به فعالیت‌های گروهی مانند ورزش، پروژه‌های مشترک، بازی‌های جمعی ترغیب کنند تا توانایی‌های همکاری و تعاملات اجتماعی آن‌ها تقویت شود و یاد بگیرند که چگونه با دیگران ارتباط برقرار کنند، چگونه به دیگران احترام بگذارند، چگونه احساسات دیگران را درک کنند.

۲. **الگوسازی:** کودکان از طریق مشاهده و تقلید از رفتارهای قابل قبول خود، مهارت‌های اجتماعی را فرا می‌گیرند. اگر والدین از فناوری به شیوه مسئولانه و سازنده استفاده کنند، کودکان نیز از آن‌ها الگو خواهند گرفت.

مقایسه یافته‌ها با پژوهش‌های مرتبط

یافته‌های این پژوهش با پژوهش‌های پیشین هم‌راستا است، به‌ویژه کتاب‌های هاشمیان (بی‌تا)، رحیمی (بی‌تا) و مقاله فاطمی (بی‌تا) که به راهکارهای تربیتی در عصر رسانه‌ای اشاره کرده‌اند.

پیشنهاد تحقیق

- بررسی تأثیر آموزش‌های والدین بر کاهش اعتیاد به رسانه در نوجوانان
- تحلیل نقش مدارس در همکاری با خانواده برای مدیریت زیست رسانه‌ای فرزندان
- بررسی تفاوت‌های جنسیتی در پاسخ به راهکارهای تربیتی والدین در عصر دیجیتال

فهرست منابع

۱. دهخدا، علی‌اکبر، لغت‌نامه متوسط دهخدا، تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ، ۱۳۹۰.

مقالات

۲. حسینی، منصور، «روش‌های تربیتی در قرآن»، کیهان، 23 آذر ۱۴۰۱.
۳. نصرآبادی و همکاران، «تحلیل جامعه‌شناختی شکاف نسلی در ایران»، فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات، سال پنجم، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۳، ص ۹.

سایت‌های اینترنتی

۴. آلدن اینوست، «نحوه ارتباط و برخورد با نسل آلفا + پادکست»، ۳۰ مرداد ۱۴۰۴، alandinvest.com.
۵. آی وی اس آی، «مدیریت روابط والدین و فرزندان: پر کردن فاصله‌های نسلی»، ۲۹ مرداد ۱۴۰۴، ivsi.ir.
۶. بیتوته، «والدگری در عصر دیجیتال - چگونه همدل باشیم نه کنترل‌گر»، ۸ مرداد ۱۴۰۴، the-tech.ir.
۷. تربیت فرزند و مهارت‌های فرزندپروری، «اصول تربیت فرزند»، ۳۱ مرداد ۱۴۰۴، mteacher.ir.
۸. تیم تولید محتوای سلام آگاهی، «تربیت اجتماعی کودک؛ ۱۵ تکنیک برای تربیت فرزند اجتماعی و فعال»، ۲۸ تیر ۱۴۰۴، dornasharifi.com.
۹. تیم محتوا، «چگونه کودکانمان را برای عصر فناوری و فضای مجازی تربیت کنیم؟»، ۱۹ دی ۱۴۰۳، darmannews.com.
۱۰. خانه عمومی، «آموزش مهارت‌های اجتماعی به کودکان: راهنمای والدین برای تقویت روابط اجتماعی کودک»، ۳۰ مرداد ۱۴۰۴، zabankid.com.
۱۱. داوودی، آتنا، «راهنمای حل مشکلات ناشی از تفاوت نسل‌ها در خانواده»، ۲۰ خرداد ۱۴۰۴، atenadavoodi.com.
۱۲. زندگی پلاس، «زیست مجازی چیست، هر آنچه که باید بدانید»، ۲۴ آذر ۱۴۰۳، zandegiplus1.ir.
۱۳. عصر ایران، «مدرسه کار و کسب عصر ایران زیست رسانه‌ای»، ۳ خرداد ۱۴۰۳، asriran.com.
- Dictionary.com, "Intergenerational Conflict," Retrieved 25 March 2019.
۱۴. موسسه فرهنگی طلوع، «اصول فرزندپروری»، ماهنامه آموزشی تربیتی پیوند، شماره ۴۴۳، tollou.ir.
۱۵. موسوی، «مشاوره خانواده: اولین قدم برای حل تعارضات نسلی در خانه»، ۹ بهمن ۱۴۰۳، entekhabeno.com.

۱۶. وبلاگ، «همدلی با نوجوان؛ کلید طلایی برای ارتباط مؤثر والدین و فرزندان»، ۱۶ فروردین ۱۴۰۴، bteen.ir.

۱۷. ویکی روان، «گوش دادن فعال: کلید بهبود روابط والدین و فرزندان»، ۱۰ مرداد ۱۴۰۳، vikiravan.com.